

STEENBOK

Ik was een steenbok: een machtig dier dat hoog op de rotsen slaapt. Balancerend op mijn achterste poten waakte ik over mijn jongen en het woud en de bergen en de heuvels en de wereld. Gevaarlijk, dreigend, met gesloten ogen, als in een lang gebed, vlak voor de sprong.

Weinig mensen weten dat wij steenbokken, al zijn we vrijwel uitgestorven in Uganda, ooit alle gesprekken en gedachten van de bewoners van dat land in ons opnamen, ieder woord dat verstoort of prikkelt is door ons gehoord.

Soms misten we de taal van afwezig. Dan waai-
de de wind door de heuvels en de stad en vroeg ik om berichten.

‘Hoe gaat het met Randy?’ vroeg ik.

Ik miste de mensen als het slecht weer was, als ze de natuur niet meer introkken. Ik miste hun stemmen; aan de hand van hun zomerse gesprekken kon ik me herinneren wie ze waren en wie ze zijn geworden. Van alle mensen was er een die ik het liefst naar mij, de laatste steenbok in het land, zag staren.

‘Waar ben je, Randy? Ben je veilig? Schrik je nog

vaak van wat de mannen naar je roepen? Word je pas rustig als het daglicht de gordijnen al kleurt?’

Even later beukte er een regenstorm langs de kleine rotsrichel waar ik overheen trippelde en ik wachtte.

In de verte zag ik de stad. Randy was niet thuis, ook bij noodweer ging ze naar de kerk. De wind waaide door lege straten, langs dooie hoeken, geveltuinen en een verlaten plantsoen. O, wat een mooie vrouw – zo lang, met haar huid glad als een kiezelsteen onder een waterval, glanzende dreadlocks, ogen donkerbruin in een vriendelijk gezicht. Wat waren hier veel lelijke woorden van de stad naar de heuvels gewaaid.

Het waren vaak woorden van jonge kerkgangers die op de hoek van de straat op haar wachtten, woorden als kwakjes gif. Het waren jongens die al begonnen te roepen toen Randy hier met haar moeder in Kampala kwam wonen. ‘Hé butch! Wat kijk je?! Wat moet je?! Waarom heb je geen man? Waarom heb je geen vriend?’

Deze jonge mannen waaierden uit als Randy over het pleintje aan kwam lopen, alsof de zee spleet, alsof ze besmettelijk was. Maar soms liepen ze juist te dicht bij haar, alsmaar om haar heen.

Eens zat zij in de buurt met haar moeder op een stoeltje. Het was voorjaar. De jacaranda's bloeiden prachtig paars. De moeder had een gieter vast en zij had een belletje in haar hand waarmee ze de buurtbewoners de volgende dag zou wekken voor het

ochtendgebed. Ze probeerde geen geluid te maken.

Haar moeders stem werd zacht en breekbaar toen ze Randy vroeg: 'Is de buurt nog steeds zo lastig voor je?'

Even voelde Randy zich doodmoe, al was het pas tegen achten. 'Het is niet lastig,' corrigeerde ze. 'Het is traumatiserend.' Ze huilde kort. Ze vouwde haar handen onder haar hoofd en keek naar de laaghangende wolken die vanaf de heuvels aan kwamen drijven.

'Waarom ga je niet weg?' fluisterde de moeder. 'Er zijn organisaties die je kunnen helpen. Er zijn landen waar ze anders over jouw geaardheid denken. Ik ben zo bang dat je hier iets overkomt.'

Aan de overkant waren sommige van de huizen verlicht. Het was of ze de schimmen op hun televisiescherm zag bewegen, alsof daar haar vrienden woonden in plaats van de kerkvaders die weigerden na de dienst de familie van de pestkoppen aan te spreken.

Ze dacht na. Haar slanke handen omklemden de bel alsof iemand die van haar wilde stelen. 'Ik heb een Nederlandse man ontmoet, hij heeft aangeboden me te helpen als ik echt in de problemen kom.'

Na een tijdje kreeg Randy het koud, ging weer naar binnen en rilde in bed nog na.

Ondertussen was ik, als laatste steenbok van het land, de stad binnen komen lopen en hield ik stil bij haar raam. Ik zag hoe ze op haar zij ging liggen en heel langzaam de bijbel las. Het betekende voor

haar dat ze niet opgaf: ze bleef troost zoeken in het godshuis dat haar zo vaak buitensloot.

‘Je hebt goede familie en slechte familie, maar we blijven familie,’ mompelde Randy zacht maar verbeteren voor zich uit.

De balkondeur was die zomeravond open blijven staan – een steenbok zou er zo naar binnen kunnen klimmen. Van de overzijde klonk vaag muziek. Een kidandali-nummer. Een lokroep.

Ik liet mijn grote hoorns op het lege kussen naast haar rusten en even hield ze zich eraan vast. Voor een kort moment raakte mijn ruwe tong het dichtgegroeide gaatje in haar linkeroorlel.

‘Hoe gaat het met je? Ben je er wel klaar voor om voor mij te zorgen?’ vroeg ik. De wind nam de gebeden mee van een godshuis vol levende zielen.

Randy vouwde haar handen en richtte zich tot het noorden. Ze keek scherp door haar oogharen naar het dier dat haar bezocht, gewend aan mensen die haar afkeurden. Randy wist niet precies waarom, maar opeens zei ze zacht: ‘Ze stoppen pas met treiteren als je dreigt hun huis in de fik te steken.’

Ik keek haar even bezorgd aan en knikte toen. ‘Het maakt niet uit wat je zonden van vroeger zijn. God vergeeft.’

Samen gingen we in gebed.

Toen het zonlicht door de kamer viel, voelde Randy zich zo duizelig worden dat ze zich aan mijn gewei vastgreep en zei: ‘Ik ga ermee door, met mijn zonden en plichten. Ik geef niet op.’

Ik knikte weer en had het gevoel dat ik haar nooit meer in de bergen zou zien, maar misschien ergens anders, als ze me groet, als ze zich dit herinnert.

Kom, Randy. Ik heb ieder woord bewaard. Kom met je vrienden.

‘Moet ik de gordijnen opendoen?’ vraagt Arno.

Ik haal mijn schouders op en denk: waarom zou je ze opendoen? Om alleen maar andere gesloten gordijnen te zien?

Ze blijven dicht. Mijn broertje hangt naast me op de bank. Afrikaanse maskers staren me vanaf vier muren aan. Het is stil, op de ruis van de televisie na. Weer is de zondag net zo levendig als een bruistablet in de woestijn.

Arno zet zijn boodschappentassen op tafel en is niet gestopt met glimlachen sinds hij ons samen in het halfdonker zag zitten. Half verborgen door de openstaande keukenkastjes, ruimt hij de boodschappen stilletjes op. Daar staat hij, getekend door de zon en de schaduw, zijn gladde borst nat van het zweet, zijn blouse opengeknoopt net boven zijn navel die uitstulpt. Het is een gek gezicht; hij vindt zichzelf ook niet mooi, met zijn rechte benen die hij nooit laat zien in een korte broek. O ja, hij is preuts, het lijkt soms wel alsof niemand op de wereld hem ooit bloot mag zien.

Terwijl ik zo naar hem staar, valt me pas op dat hij best op mijn halfbroertje lijkt – dezelfde lichte ogen

en glimlach, maar dan veel ouder omdat hij niet alleen onze papa maar ook al een beetje oudachtig is. En ik weet ook dat mijn broertje geniet van al die gekke ouderwetse woordjes die hij gebruikt. ‘Spreek ik koeterwaals?’ hoorde ik hem gisteren nog zeggen. Een treurig moment lang wist ik: hij is de laatste vader die dit naar zijn zonen roept, de loser. Ik schaamde me rot. Dat woord is vervlogen. Ik bedoel, mensen met charisma zeggen zoiets niet.

Charisma.

Zeven weken geleden leerde ik het woord op school, en sindsdien is het of ik, nou ja, niets anders meer hoeft te bereiken. Mijn broertje Floris-Jan (iemand die zijn kind zo noemt heeft sowieso geen charisma) is nog te jong om het belang van dit woord in te zien. Maar hij zal het krijgen. Ik kan het zien aan hoe hij luistert naar wat ik hem ’s nachts vertel, aan hoe hij het wel zo’n beetje begrijpt als ik zeg dat ik in mijn vorige leven een steenbok was, aan hoe hij, net als mijn moeder, zijn lach weet in te houden als het moet. Florian of Flo – zo noem ik mijn broertje – begrijpt het wel als ik dat soort dingen tegen hem zeg.

Wij gaan meer bereiken dan onze vader. Je moet kippenhersens hebben om dat niet te begrijpen.

Mijn broertje rent op Arno af voor een knuffel, struikelt, valt op zijn rug waarbij zijn beentjes in de lucht fietsen. Ik kan vanaf de bank voelen hoe opgewonden Flo is dat papa ergens heen gaat, ergens waar Flo nog nooit is geweest.

‘Waar ga je heen?’ vraag ik aan Arno zonder mijn

blik van de televisie af te wenden. Op tv vertelt een stroperige stem over ransuilen op de Kaukasische steppe.

Wanneer hij niet direct antwoordt, kijk ik toch opzij. Hij staat al bij de kapstok, één arm in zijn roodbruine regenjas. Buiten is de wereld donker. Hij is de laatste tijd flink aangekomen. Zijn wangen zijn wat pafferig. Arno doet zijn ogen dicht, terwijl hij als een cowboy tegen de deurpost leunt.

Was hij maar een cowboy. Cowboys zijn altijd eenzaam, hoor ik mama nog zeggen, terwijl papa maar sociaal blijft doen. Toch is hij nu al anders. Hij is niet meer de stoere man, maar krijgt iets onzekers in zijn regenjas.

Arno staat zo stil als een berg voor me. Ik denk dat hij vaak liever geen antwoord geeft op dingen. Als je hem iets vraagt, moet hij overdreven lang nadenken.

‘Waar ga je heen?’ vraag ik dus nog eens. De ogen van mijn broertje staan bang. Mijn blik gaat weer terug naar de tv.

‘Naar Antoin,’ zegt hij.

Een ransuil duikt op een prooi af, versnelt. Florian kijkt met grote ogen naar de duikvlucht van de uil.

‘Je moet hem een kans geven,’ zegt Arno.

Daar luister ik niet naar. Een ziek gevoel kruipt op in mijn borst.

Ik stel ook eerlijk gezegd liever geen vragen wanneer Flo erbij is. Op zijn school, bij het voetbalveldje, heb je onvermijdelijk al een paar vragenstellers. Ik

weet wel hoe je dat soort mensen aan moet pakken; nooit brutaal, altijd afstandelijk. Wanneer ik Florian van school ophaal, komen we vaak een oudere jongen tegen, die absoluut niet kan leren, dat zie ik aan zijn hoofd. Hij spreekt ons steeds aan alsof hij ons beter kent dan wij onszelf kennen en dan brom ik kort, net duidelijk genoeg om iets te beamen of volledig te ontkennen.

Een keer stond hij naast het voetbalveldje op een hockeystick geleund te lullen, met zijn jas open, ondanks het gure weer. Hij had een laf lachje op zijn gezicht en vuurde allemaal vragen op ons af: 'Zijn je ouders echt allebei gay? Waarom wonen jullie dan samen in één huis? Was je moeder een vluchteling? Hatén ze homo's in Uganda?'

Een andere keer klampte die jongen me op het schoolplein al bijna aan, maar ik ontweek hem. Ik voelde me niet sterk genoeg om hem te slaan, zeker toen hij expres vriendelijk zoiets zei als: 'Wat is je moeder al lang niet meer op school geweest.'

Ik doe mijn best om het met mijn broertje niet over mama te hebben. O, ik heb zelfs een paar punten opgeschreven, om op een rijtje te zetten hoe ik me naar Florian moet gedragen.

Schrik hem niet af door alleen maar lief of expres vriendelijk te doen. Dan denkt hij zeker dat er iets aan de hand is. Maar zorg dat hij niets van mama vergeet.

Vandaag zit hij naast me en kijkt dus naar een documentaire over ransuilen, maar een paar weken terug was hij nog gewoon een jongen die met mama voor de spiegel stond om te zien of hij meer bruin of meer geel uitgeslagen is dit voorjaar.

Weet hij het nog? Dat mama zei: 'Jij bent zo mooi bruin, Floris-Jan.'

Mijn vader staat al met een been buiten. Ik zie de donkergrijze wereld achter hem.

Toen Arno op zijn dertigste ons huis op de dijk kocht, vroeg hij onze zwangere moeder om bij hem te komen wonen. Op de dag van de koop besloten ze elke week een paar keer samen te eten.

Vroeger bracht mama me ook over de dijk naar school. Ze werd altijd gegroet door veel mensen want ze is, ook volgens mijn vader, ontzettend knap. 'Moet je zien hoe populair we zijn,' zei ze wanneer ze me naar school bracht. 'Moet je zien wie ons allemaal kennen.' Ze gaf me pas op het schoolplein mijn boterhammen met kaas in zilverfolie, knielde voor me neer en kustte me.

'Lieve jongen,' zei ze. 'Leer je vandaag ook een woordje voor mij?'

'Ja,' zei ik.

Ze gaf me een schouderklop en ik rende van haar weg. Die middag moesten we een opstel schrijven over ons lievelingsdier. De kinderen zaten allemaal een beetje om mij heen te kletsen in de klas, maar ik was stil en schreef op een blaadje: